

**ШЫМКЕНТ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ТҮЛЕК МОДЕЛІ
6B04101 - «ЭКОНОМИКА» БББ**

Шымкент, 2024

Бакалавриат түлегі моделі

Түлектің құзыреттілік моделін әзірлеу сөзсіз Болон процесінің негізгі бағыттарын және қазіргі еңбек нарығының талаптарын іске асырудың шарты. Түлектің құзыреттілік моделі (бакалавриат) белгілі бір дәрежедегі (лауазымдағы), сол немесе басқа бейіндегі маман қандай кәсіби міндеттерді шеше алуы керек деген келесі сұраққа жауап беруге арналған. Шымкент университетінде стейкхолдерлер мен барлық мүдделі тұлғалардың сұраныстарына жауап беретін ЖОО түлегінің заманауи моделін қалыптастырудың негізгі мәселесі кадрлық, оқу-әдістемелік, ақпараттық және материалдық-техникалық қажетті ресурстармен қамтамасыз етілетін болады. Университет мақсатты кадрлық жұмысты жүргізеді, университеттің материалдық-техникалық базасын жоспарлы жетілдіру және саясаты, еңбек нарығында сұранысқа ие бакалавр-түлекті даярлау сапасын қамтамасыз ету.

Білім беру бағдарламасын әзірлеудің нормативтік-құқықтық базасы келесі құжаттарға негізделген:

- "Білім туралы" Қазақстан Республикасының Заңы;
- Мемлекеттік жалпыға міндетті жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру (ғылым және жоғары білім министрінің бұйрығы 2022 жылғы 20 шілдедегі № 2) (бұдан әрі – МЖМБС);
- Кредиттік технология бойынша оқу процесін ұйымдастыру ережелері жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарында оқыту (бұйрық Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 20 сәуірдегі №152);
- Жоғары және (немесе) ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру (Білім және ғылым министрінің бұйрығы Қазақстан Республикасының 2018 жылғы 30 қазандағы № 595);
- Білім беруге қойылатын біліктілік талаптары жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беретін ұйымдардың білімі және оларға сәйкестікті растайтын құжаттар тізбесі (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 17 маусымдағы бұйрығы № 391 жыл);
- Іске асырылатын білім беру бағдарламаларының тізілімін жүргізу қағидалары жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары, сондай-ақ білім беру бағдарламаларының тізіліміне енгізу негіздері және мыналардан ерекшеліктер (Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің бұйрығы 2022 жылғы 12 қазан № 106).
- Еуропалық тасымалдау жүйесін пайдалану жөніндегі Нұсқаулық және кредиттік бірліктердің жинақталуы (ECTS);
- Жоғары сапаны қамтамасыз ету үшін стандарттар мен нұсқаулықтар еуропалық жоғары білім беру кеңістігіндегі білім (ESG).

Білім беру бағдарламасында оқыту және бағалау әдістері құзыреттілік бағытының идеологиясына сәйкес әзірленген және оқытудың түпкілікті

нәтижелеріне негізделген. Білім беру бағдарламаларының құрылымы мен мазмұны толық анықталған. Білім беру бағдарламалары жұмыс берушілердің сұраныстарына сәйкес жаңартылады.

Осы білім беру бағдарламасын әзірлеу кезінде өңірлік еңбек нарығының талаптары ескерілді.

Білім беру бағдарламасы білім беру процесі мен еңбек нарығына қатысушылардың қажеттіліктері мен сұраныстарын ескере отырып әзірленген.

Түлектің моделі - бұл бітірушінің сапалық жүйесі, оның қызметінің нәтижесі.

Түлек моделі

6B04101 – «Экономика» білім беру бағдарламасының мақсаты.

1.Әлеуметтік–гуманитарлы экономикалық, этикалық құқықтық нормаларды, адамдар мен қоғам ішіндегі өзара қарым-қатынасын және алған білімдерін кәсіби іс-әрекетінде қолдана алатын тұлға қалыптастыру.

2.Өзінің болашақ мамандығының мәнін және әлеуметтік маңызын түсіну және кәсіптік қызметіне байланысты алдына мақсат қойып міндеттерін тұжырымдай алатын қызметкер дайындау.

3.Экономика салаларында қазіргі заманғы ақпараттық технологияны игерген және практикалық машықтанудың теориялық білімдердің жиынтығын игерген маман дайындау.

«Экономика» білім беру бағдарламасының міндеттері:

1)цифрлық технологияларды меңгеру негізінде бәсекеге қабілетті болашақ маманның дүниетанымдық, азаматтық және адамгершілік ұстанымдарын қалыптастыру, мемлекеттік, орыс және шет тілдерінде коммуникация бағдарламаларын құру, салауатты өмір салтына бағдарлау, өзін-өзі жетілдіру және кәсіби жетістікке бағдарлау;

2)болашақ экономист тұлғасының дүниетанымдық, азаматтық және адамгершілік ұстанымдарының қалыптасуы және кәсіби құзыреттер кешенінің қалыптасуы негізінде әлеуметтік-мәдени және кәсіби дамуы;

3)мемлекеттік, орыс және шет тілдерінде, оның ішінде цифрлық технологияларды пайдалана отырып және сыни ойлауды көрсете отырып, тұлғааралық әлеуметтік және кәсіптік қарым-қатынас жасау қабілетін дамыту;

4)қазіргі заманғы әлемде ұтқырлық мүмкіндіктерін пайдалана отырып, кәсіптік стандарттардың талаптарын ескере отырып, жеке білім беру траекториясын құруды және кәсіптік қызмет бағытын өзгертуді қоса алғанда, өзін-өзі дамытуға және үздіксіз білім беруге әзірлікті қалыптастыру болып табылады;

5)ғылыми-зерттеу және педагогикалық қызметті табысты жүзеге асыратын ұйымдар мен компанияларда ұйымдастыру-басқару, өндірістік-экономикалық, талдамалық қызметке дайын кәсіби мәдениетінің деңгейі жоғары мамандарды даярлау.

Білім беру бағдарламасы бойынша оқыту нәтижелері

Оқыту нәтижелері	
ON 1	Экономика саласындағы озық білімге негізделген, зерттелетін саладағы білімі мен түсініктерін көрсету; ғылыми және философиялық таным әдістерімен табиғи және әлеуметтік әлемді ғылыми тұрғыда түсінуді және зерттеуді қамтамасыз ететін философия негіздерін білу арқылы қалыптасқан дүниетанымдық ұстанымдар негізінде қоршаған шындыққа баға беру; Қазақстан тарихы мен экономикасы, қоғамның дамуы мен әлемдік мәдениет, ақпараттық технология, мемлекеттік тіл мен тілдерді оқыту бойынша жалпы білім беру пәндерін меңгеру.
ON 2	Мифологиялық, діни және ғылыми дүниетанымның мазмұнын және ерекшеліктерін интерпретациялау; Қазақстанның тарихи дамуының негізгі кезеңдерін, заңдылықтарын және өзіндік ерекшелігін терең түсіну және ғылыми талдау негізінде азаматтық ұстанымын көрсете білу; кәсіби іс әрекеттерінде нормативті-құқықтық және заңдылық реттеуді кең ауқымда қолдануды меңгері.
ON 3	Академиялық адалдық принциптері мен мәдениетінің маңызын ұғыну; әлеуметтік және өндірістік салаларда болып жатқан барлық құбылыстарға жеке баға беру; Қазақстанның қазіргі заманғы оқиғаларының себептері мен салдарын талдау үшін тарихи сипаттау әдістері мен тәсілдерін қолдана білу.
ON 4	Әлеуметтану, саясаттану, мәдениеттану, психологияның базалық білімі негізінде түрлі тұлғааралық, әлеуметтік және кәсіби қарым-қатынас салаларындағы жағдайларға баға беру; жеке және кәсіби бәсекеге қабілеттілігін таныту; байланысқа қатысушылардың іс-әрекеттеріне баға беру. Экономикалық және әлеуметтік сипаттағы сұрақтарды шешу мен басқарушылық жұмыстарды жүзеге асыра алуды меңгеру.
ON 5	Экономика саласында одан әрі оқуды өз бетінше жалғастыру үшін қажетті оқыту дағдылары; өзінің моральдық және азаматтық ұстанымын дамыту; экономиканың жаһандану жағдайында экономикалық және географиялық аспектілерін ескеру.
ON 6	Өзін-өзі дамыту және мансаптық өсу үшін өмір бойына жеке білім беру траекториясын құру, дене шынықтыру әдістері мен құралдары арқылы толыққанды әлеуметтік және кәсіби қызметті қамтамасыз ету үшін салауатты өмір салтын ұстану; кәсіпкерлік іс-әрекеттерді тіркеу мақсатында құжаттарды өңдеу.
ON 7	Әлеуметтік, этикалық және ғылыми жинақтарды ескере отырып,

	<p>пайымдаулар қалыптастыру үшін ақпаратты жинауды және түсіндіруді жүзеге асыру; тұлғаралық, мәдениетаралық және өндірістік (кәсіби) қарым-қатынас мәселелерін шешу мақсатында қазақ, орыс және шет тілдерінде ауызша және жазбаша түрде қарым қатынас жасай білу. Өзекті мәселелерді шешу тәсілдерін түсіндіру. Экономика, оның салаларының және шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызмет етуіне қатысты кәсіптік қызмет сферасын реттейтін негізгі нормативті-құқықтық құжаттары мен қағидаттары мен ролін сипаттай алу және ұйымның есепке алу саясатын өңдеу.</p>
ON 8	<p>Грамматикалық білімдер жүйесін, белгілі бір тілде тиісті ниет білдірудің прагматикалық құралдарын жеткілікті көлемде түсіну негізінде лингвистикалық және сөйлеу ресурстарын дұрыс пайдалана білу. Теориялық білімін тәжірибеде қолдану. Дамыған елдердің экономикалық даму тәжірибесін білу, басқа елдер тәжірибесін салыстыра отырып оның мүмкіншіліктерін анықтау</p>
ON 9	<p>Жеке іс-әрекеттерінде түрлі ақпараттық және коммуникациялық технологияларды: интернет-ресурстары, ақпаратты іздеу, сақтау, өңдеу, қорғау және тарату бойынша бұлтты және мобильді қызметтерді қолдана білу; өз кәсіби қызметін, сол сияқты ұлттық экономиканың барлық салаларындағы зерттеушілік, инновациялық, жобалық, кеңесшілік қызмет. Экономикалық есептерді шығару үшін математикалық талдау, ықтималдылық теориясын, статистика негіздерін дайындау</p>
ON 10	<p>Кәсіби деңгейде білім мен түсінуді қолдану, дәлелдерді қалыптастыру және экономика саласындағы мәселелерді шешу; персоналды басқару, халықаралық экономикалық әдісін талқылау, салықтық есептілік қағидаттары мен ролін сипаттау, ұйым үшін және автоматтандырылған СОНО жүйесіне мәліметтерді енгізу.</p>
ON 11	<p>Қазақстандық қоғамның іскерлік, мәдени, құқықтық және этикалық нормаларын пайдалану; Өнімнің өзіндік құнының калькуляциясы бойынша шығындар сметасын құруды меңгеру, тиімді басқару шешімін қабылдау және өндірістік басқарушылық іс әрекеттерінің деңгейін көтеруді меңгеру.</p>
ON 12	<p>Экономика саласындағы оқу практикалық және кәсіби міндеттерді шешу үшін теориялық және практикалық білімді қолдану; экономика саласындағы фактілерді, құбылыстарды, теорияларды және олардың арасындағы күрделі тәуекелділікті білу және түсіну; қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық құбылыстарының динамикасына талдау, қысқа және ұзақ мерзімді болжамдар жасау.</p>
ON 13	<p>Әлемде танылған әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар саласындағы пәнді практикада қолдана білу; талдаудың әдіснамасын таңдау; әлеуметтік-экономикалық даму мүмкіндіктерінің, олардың себеп-салдару және тәуекелі, әлеуметтік-экономикалық тиімділікті жетілдіру бойынша ұсыныстарды талдау және негіздеу, басқару шешімдерінің</p>

	варианттарын сыни түрде бағалауын жүргізу.
ON1 4	Ғылыми зерттеулердің әдістерін және академиялық хатты білу және оларды экономика саласында қолдану; экономика ғылымдардағы білімді интеграциялық процестердің қазіргі заманғы өнімі ретінде синтездеу; кәсіби қызмет шешімдері бойынша есеп беру, шолу жасау, ақпараттарды қамту және жүйелендіру, ақпараттарға талдау жүргізу, құжаттарды эксперттік зерттеу тәсілін қолдануды меңгеру.
ON 15	Экономика саласындағы бүкіл әлеуметтік-саяси кластерді зерттеуге арналған ғылыми әдістер мен тәсілдерді қолдана білу; зерттеудің нәтижелерін жинақтай білу; жаңа білімді синтездеу және оны гуманитарлық әлеуметтік маңызды өнімдер түрінде ұсыну; оқыту дағдыларын қажетті оқытылатын салада өз бетінше одан әрі жалғастыру; ғылыми зерттеулер мен академиялық жазу әдістерін білу және оларды оқытылатын салада қолдану.

Түлектің кәсіби қызметінің мінездемесі

«Экономика» білім беру бағдарламасы түлектерінің кәсіптік қызмет саласы. Оларға: экономиканың нақты секторы, оның ішінде әр түрлі салалардағы, саладағы және меншік нысанындағы компаниялар мен ұйымдардың экономикалық, қаржылық, маркетингтік, өндірістік-экономикалық және талдау қызметтері; кредиттеу, сақтандыру, бағалы қағаздар нарығындағы операциялар саласын қоса алғанда, экономиканың қаржы секторы; экономиканы мемлекеттік басқару; экономика саласындағы іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулер.

Бітірушінің кәсіби қызметінің объектілері: шаруашылық агенттерінің мінез-құлқы, олардың шығындары мен нәтижелері, жұмыс істеп тұрған нарықтар, қаржылық және ақпараттық ағындар, өндірістік және бизнес-процестер болып табылады.

Бітірушінің кәсіби іс-әрекетінің міндеттері. Білім беру бағдарламасының түлектері келесі кәсіби қызметті жүзеге асыра алады:

а) ұйымдастыру-басқару қызметі:

- компанияның қаржы-шаруашылық қызметін зерттеу, жоспарлау және экономикалық сүйемелдеу, мерзімдік және басқарушылық есептілікті жасау;

- басқарушылық шешімдерді әзірлеуге, қабылданатын шешімдердің тәуекелдері мен ықтимал әлеуметтік-экономикалық салдарларын ескере отырып, әлеуметтік-экономикалық тиімділік өлшемдері негізінде оларды таңдауды негіздеуге қатысу;

- компанияның қаржы-экономикалық даму жоспарларының орындалуын бақылау және басқарушылық шешімдерді әзірлеу;;

- құқықтық, әкімшілік және басқа да шектеулерді ескере отырып, ұйымдар мен компаниялардың экономикалық қызметтері мен

бөлімшелерінің қызметін басқаруды ұйымдастыру және жетілдіру мәселелері бойынша шешімдерді дайындауға және қабылдауға қатысу.

б) *аналитикалық:*

- компаниялар мен ұйымдардың есептілігінде қамтылған қаржылық, бухгалтерлік және өзге де ақпаратты экономикалық талдауды және түсіндіруді жүзеге асыру, алынған мәліметтерді басқарушылық шешімдер қабылдау үшін пайдалану;

- негізгі құралдар, қорларды басқару, шығындарды басқару бойынша қазіргі заманғы әдістемелер мен қолданыстағы нормативтік-құқықтық база негізінде талдау есептерін жүргізу;

- экономикалық қызметтің экономикалық тиімділігін анықтау;

- экономика мен қаржы саласындағы эмпирикалық процестерді, оларды талдаудың теориялық және қолданбалы әдістерін сыни түсіну;

- нақты экономикалық есептеулер жүргізу үшін қажетті ақпаратты іздеу, деректерді жинау және талдау;

- тапсырмаға сәйкес экономикалық деректер массивін өңдеу, алынған нәтижелерді талдау, бағалау, түсіндіру және қорытындыларды негіздеу;

- кәсіби қызмет саласына жататын зерттелетін үдерістердің, құбылыстар мен объектілердің теориялық және эконометриялық модельдерін құру, алынған нәтижелерді талдау және түсіндіру;

- экономикалық жағдайлар мен іске асырылып жатқан бизнес-процестерде орын алған және болашақтағы тәуекелдерді талдау, бағалау және сәйкестендіру.

в) *өндірістік-экономикалық қызмет:*

- компаниялар мен ұйымдардың қаржы-экономикалық қызметін жоспарлау және бақылау;

- шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызметін сипаттайтын экономикалық және әлеуметтік - экономикалық көрсеткіштердің есебін жүргізу үшін бастапқы деректерді дайындау;

- қолданыстағы нормативтік-құқықтық базаны ескере отырып, қазіргі заманғы әдістемелер мен бағдарламалық қамтамасыз ету негізінде экономикалық және әлеуметтік- экономикалық көрсеткіштердің есептерін жүргізу;

- әр түрлі меншік түріндегі компаниялар мен ұйымдар жоспарларының экономикалық бөлімдерін әзірлеу және т. б.;

- компаниялар мен ұйымдардың қаржы-экономикалық қызметі туралы есептілікті жасау;

- кәсіби қызмет саласындағы жобалық шешімдерді әзірлеуге, әзірленген жобалар

мен бағдарламаларды іске асыру бойынша ұсыныстар мен іс-шараларды дайындауға қатысу.

г) *ғылыми-зерттеу қызметі:*

- Қазақстан Республикасындағы, сондай-ақ шет елдердегі микро-және макро деңгейдегі әлеуметтік-экономикалық процестер мен құбылыстарды сипаттайтын көрсеткіштерді талдау және түсіндіру;

- ақпараттық шолулар, аналитикалық есептер дайындау;

- статистикалық зерттеулер, сауалнамалар, сауалнамалар жүргізу және олардың нәтижелерін өңдеу;

- сандық және сапалық талдаудың қазіргі заманғы құралдарын пайдалана отырып, экономикалық және әлеуметтік процестерді жүйелі зерделеу.

Түлектің құзыреттілік моделі

Бітірушінің құзыреттілік моделі ЖОО-дағы оқу үдерісін ұйымдастыруға және оның мазмұнына бағдар болып табылады. Қазіргі өмір түлектен кәсіби білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар басқалармен тиімді қарым-қатынас жасауды, кәсіби және әлеуметтік ортадағы өзгерістерге икемді жауап беруді, өзін тұлға және кәсіби маман ретінде үздіксіз дамытуды талап етеді. Өмір шындығы талаптарын ескере отырып, бітірушінің моделі жас маманды дайындаудың тұтастығы мен жүйелілігін қамтамасыз ететін кешенді, пәнаралық байланысқа негізделген.

Бітіруші модель – университетте оқу нәтижесінде алынған және оның жеке және кәсіби қасиеттерін біріктіретін болашақ маманның тұлғалық стандартының ғылыми негізделген, егжей-тегжейлі сипаттамасы.

Университеттегі кәсіптік білім берудің мақсаты – жастарды әртүрлі кәсіби және өмірлік жағдайларды сәтті шешуге, ұжымда белсенді жұмыс жасауға, жауапкершілікке тәрбиелеу қажеттілігі.

Бітірушінің құзыреттілік моделі екі құрамдас бөлікке негізделген – әмбебап және кәсіби құзыреттілік.

Әмбебап құзыреттіліктер болашақ маманның қоғамда, күнделікті өмірде әрекет етуіне, дүниені қабылдауына, ондағы болып жатқан оқиғаларды бағалауға, өзіндік ұстанымын анықтауға және жүзеге асыруға мүмкіндік беретіндіктен, бітірушінің оқытудың кез келген саласындағы құзыреттілігінің негізі болып табылады. Әмбебап құзыреттер – қызметтің кез келген саласында жеке әлеуетті сәтті жүзеге асыру қабілеті.

Кәсіби құзыреттер саладағы нақты атрибуттарға негізделеді және маманның нақты кәсіби жағдайда мақсатқа сай әрекет етуге, әртүрлі кәсіби мәселелерді шешудің әдістерін, формалары мен жолдарын табуға, сондай-ақ жұмыс нәтижелерін бағалауға дайындығы мен қабілетін куәландырады. оның қызметі. Кәсіби құзыреттілік білімдерді, дағдыларды және дағдыларды, сондай-ақ бар немесе ықтимал өндірістік мүмкіндіктер мен ресурстарға сәйкес кәсіби мәселелерді өз бетінше немесе әріптестермен өзара әрекеттестікте икемді шешу қабілетін қамтиды.

Бітірушінің құзыреттілігі БББ игеру процесінде қалыптасады, МЖМБС, Ұлттық біліктілік шеңбері және кәсіптік стандарттар негізінде анықталады.

Оқытудың нәтижелері мен құзыреттері білім беру бағдарламасының мазмұнын анықтайды және қазіргі еңбек нарығының талаптары негізінде, сондай-ақ бітірушілердің азаматтық кемелденуін және жұмысқа қабілеттілігін қалыптастырудың әлеуметтік міндеттерін ескере отырып белгіленеді.

Білім беру бағдарламасын меңгеру нәтижелері бітірушінің алған құзыреттерімен анықталады, яғни. оның кәсіби қызмет міндеттеріне сәйкес білімін, дағдысын және жеке қасиеттерін қолдана білу қабілеті.